was, om te onderhandelen over eene vereeniging, waarbij die en die punten leidraad zouden zijn.

Er bestaat formeel over en weer dus nog geen enkele andere verbintenis, dan om bij de verdere onderhandelingen deze punten niet weer in geschil te brengen.

Als twee staten over een te sluiten handelsverdrag onderhandelen, beginnen bijna altoos de onderhandelingen evenzoo, dat men vooraf elkander polst, of er over zekere hoofdpunten eenstemmigheid bestaat.

Zoo niet, dan onderhandelt men niet verder. Indien wel, dan gaat men door.

Maar... en dit kan niet anders, inmiddels blijft men over en weer handelen op den ouden voet, precies zooals men dusver gehandeld had.

Stel b. v. ons land onderhandelde met Duitschland, en daarbij kwam men overeen, dat wij Duitschland vrijer invoer van wijn zouden geven, en Duitschland ons vrijer invoer van kaas en boter; dan spreekt het toch vanzelf, dat, zoolang het definitieve verdrag niet gesloten, en de stukken niet geratificeerd en uitgewisseld waren, Duitschland voort zou gaan het hoogere recht van onze kaas en boter te heffen, en wij tot op den laatsten dag toe het hoogere recht zouden afvergen voor Duitschen wijn.

Dit spreekt zóó vanzelf, dat geen deskundige er anders over oordeelen zal of kan.

En toch, al is dit formeel volkomen juist, zoo begrijpen we toch zeer wel, dat zulke voorvallen hinderen, en dat ze sommigen zelfs zeer doen.

Omgekeerd zijn de Chr. Gereformeerden natuurlijk volkomen vrij, om een kerkeraad te formeeren, waar er reeds onzerzijds een bestaat. En kwam dat voor, de klacht zou evenzoo van den anderen kant komen.

Geestelijke en kerkelijke zaken zijn zoo teeder, en laten sich zoo slecht naar den formeelen maatstaf beoordeelen.

Ook de formule die onzerzijds aan beroepen Christ. Gereformeerde predikanten werd voorgelegd, bleef, zoo voor als na de Synode te 's-Gravenhage, natuurlijk in volle kracht; maar toch gevoelde men over en weer wel, dat ze bij het uitzicht op spoedige algeheele vereeniging in een eenigszins zonderling licht kwam te staan.

Wij, onzerzijds, hadden daarom wel gewenscht, dat men met zulke beroepen nog een korte wijle geduld had geoefend, en ook, waar men berlep, er niet op aandrong, om te spoedig te beslissen.

Reeds nu toch, nu het reglement van 1869 de wereld uit is, verviel *eo ipso* voor deze formule de toepasselijkheid. Ze slaat niet meer op den toestand, en zou feitelijk niet meer bruikbaar zijn.

En hetzelfde geldt voor een goed deel ook van het optreden als reformeerende kerkeraad. Ook daartoe lag een niet geringe prikkel juist in het reglement van 1869. Wij voor ons zouden ons in de conscientie verhinderd hebben geacht, zoolang dit reglement gold, ons onder een kerkeraad te scharen, die van dit reglement afhing.

Thans daarentegen verviel dit conscientiebezwaar. En al is hiermeê nog niet *elk* verschil volkomen uit den weg geruimd, toch is nu reeds de toestand een gansch andere geworden.

Nu kan men natuurlijk een beslissend oordeel alleen dan vellen, indien men plaatselijk van alles juist op de hoogte is, en dat zijn wij volstrekt niet; maar wel mogen we het uitspreken, dat het ons een oorzaak van blijdschap zal wezen, indien voor de korte maanden, die ons thans nog van de definitieve verbondssluiting scheiden, in beide bovengenoemde opzichten alles gemeden en nagelaten wordt, wat, formeel allicht verdedigbaar, toch uit geestelijk oogpunt ongewenscht blijft.

We zien daarom den drang, die in plaatselijke aangelegenheden schuilen kan, niet voorbij, maar men vergete ook niet, dat de algemeene belangen van al onze kerken toch het zwaarst blijven wegen, en dat men een zware verantwoordelijkheid op zich neemt, zoo men die in gevaar brengt.

Juist daarom echter hopen en vertrouwen we, dat men van de overzijde in gelijken gedachtengang zal ingaan; en, ook al wierd men min aangenaam aangedaan, daarom het hooge belang, dat bij de vereeniging op het spel staat, steeds met volle wicht zal laten wegen.

Het is nu eenmaal zoo, dat er algemeen gevoeld is, hoe Eén machtiger dan menschen deze heilige zaak dusver op gang bracht en gezegend heeft.

Blijve op Hem dan aller oog gericht, en zij van Hem onzer aller verwachting!

Ook in het *Quarterly Register* komt de vereeniging tusschen de beide Gereformeerde kerkgroepen ten onzent ter sprake, en de schrijver zegt er van:

»Een ieder, die sympathie heeft voor Christelijke samenwerking, zal zich van harte verblijden in het vooruitzicht, dat ons geboden wordt in de vereeniging van twee zoo belangrijke kerkelijke groepen. Ze stemmen beide geheel overeen in taal, in belijdenis, in kerkregeering; en de zake van Christus kan slechts bevorderd worden door haar vereeniging. Beide groepen hebben een goede reuke voor haar zuiver Calvinisme, voor haar ijver in de zaak der zending, en de leden van beide groepen staan algemeen bekend als voorstanders van alle Christelijke werkzaamheid."

Veel hechten we aan dit oordeel wel niet, want de redactie der *Quarterly Register* heeft zeer lakse begrippen over Gereformeerd kerkrecht; maar het blijkt dan toch, dat men ons buitenal beter recht laat wedervaren, dan in ons eigen vaderland.

Een rectorale oratie is gemeenlijk geen lectuur voor den gewonen burger en ook van de oratie van Prof. Noordtzij, waarmeê hij op 19 Dec. j. l. het rectoraat der Theologische School overdroeg, beweren we niet, dat ze voor een gewoon *Heraut*lezer gemakkelijke lectuur is. Maar toch aarzelen we geen oogenblik de lezing er van aan te bevelen, met de stellige verzekering, dat dit zelfs den eenvoudige *niet* berouwen zal.

Ze draagt ten titel: »*Israels verblijf in Egypte, bezien in het licht der Egyptische ontdekkingen*", en is als zoodanig een vervolg op wat Prof. Noordtzij in 1885 ten beste gaf; maar nu wordt aangevuld uit hetgeen te Tell-el-Amarna en, zij het ook uit later tijd, op het eiland Sêhel gevonden is.

En dan is het metterdaad in hooge mate opmerkelijk, hoe de jongste ontdekkingen in Egypte, die ons over den toestand van dat land in de dagen van Jozef en van Maria zoo volledig inlichten, ons een volksleven toonen, dat juist hetzelfde is, als hetgeen ons in Genesis en Exodus geteekend wordt.

Menige naam en uitdrukking, die men dusver in Genesis en Exodus slechts ten deele verstond, wordt door die vondsten tot volkomen helderheid gebracht. Enkele personen die in het Bijbelsch verhaal genoemd worden, gaan voor u leven. Van sommige Egyptenaren uit dien tijd is het beeld of portret aan het licht gekomen. En in afwachting van de verdere ontdekkingen, die nog staan te komen, is men nu reeds in staat al wat aan den uittocht voorafging, dien uittocht zelf en wat er op volgde, tot in bijzonderheden toe te lichten.

De lezing hiervan zal dan ook elk minnaar der Heilige Schrift boeien; de catechisatie kan er door verrijkt; de prediking kan er door verhelderd worden; en het geheel stemt tot dank aan God, die op zoo wondere wijze in dat oude Egypteland allerlei opschriften, beelden, papierusrollen en puinhoopen bewaard heeft, die op zoo schitterende wijze de uitlegging der Heilige Schrift te hulpe komen.

Slechts hoede men zich voor één ding, en ga niet zeggen, dat deze ontdekkingen de geloofwaardigheid van het Bijbelsch verhaal bevestigen.

Terecht merkt Prof. Noordtsij dan ook zelf op, dat ten deze geen misverstand mag heerschen, en dat het geloof aan het Schriftverhaal voor hem even vast zou staan, ook al had Egypteland gezwegen.

Het geloof aan de Heilige Schrift kan niet door iets van buiten bevestigd worden, evenmin als het door iets buiten de Schrift kan verzwakt worden.

Het is eenvoudig van een andere natuur. En wie zeggen gaat: „Nu ziet ge toch dat Mozes' verhaal waar is, want het staat evenzoo op de oude gedenksteenen," zou daardoor toonen, hoogere autoriteit aan die gedenksteenen dan aan de Schrift toe te kennen, en dus feitelijk aan het geloof in de Schrift te zijn ontzonken.

Tegen het gevaar dat van die zijde dreigt, zij men dus wel op zijn hoede.

Meer dan één toch is op dien valschapologetischen weg, meenende nu vaster te staan, juist ten slotte geheel uitgegleden.

Maar wel bezitten deze ontdekkingen waarde in drieërlei opzicht.

Vooreerst voor de uitlegging der Heilige Schrift, omdat ze namen van personen, ambten, plaatsen ens. toelichten; gebruiken en zeden nader kennen doen; en nadere kennis omtrent feiten schenken.

Ten tweede voor wie nog niet in de Schrift gelooft, en door veler spot met het Mozaïsch verhaal er tegen ingenomen was, meer dan één struikelblok uit den weg te nemen.

En ten derde voor het historisch-critisch onderzoek van de Heilige Schrift, wijl het ons in staat stelt, op menige bedenking, waarop we anders het stilzwijgen hadden moeten bewaren, thans een gereed antwoord te geven.

Al is het toch dat nooit ons geloof aan de Heilige Schrift op de resultaten der historische en critische onderzoekingen van de Schrift mag rusten, ook al gelukte het ons, die in elk opzicht tot een volkomen bevredigend resultaat te leiden; toch blijft het wel terdege de plicht der godgeleerdheid, om én de Schrift in haar geheel én haar afzonderlijke deelen zoo nauwkeurig mogelijk ook van haar menschelijke zijde te onderzoeken, en hierbij onverbloemd uit te spreken, wat men niet begrijpt, niet overeen kan brengen of waar men op stuit.

Vanzelf zal wie uit geestelijke gronden in de Heilige Schrift gelooft, dan niet op alles stuiten, waar de verwerper der Schrift zich aan stoot; maar toch kan het zeer goed zijn, dat hij op tal van moeielijkheden stuit, op tal van bedenkingen geen antwoord heeft, en staan blijft voor bezwaren, die ten deele allicht onoplosbaar zijn. Stellig in het tegenwoordig stadie van het onderzoek. Misschien voor altoos, doordien de gegevens, voor de oplossing noodig, ons ontbreken.

Maar juist in dit opzicht zijn de jongste Egyptische ontdekkingen zoo leerrijk.

Stel toch se waren niet gevonden, dan zou men op tal van punten in het Mozaïsch verhaal, verlegen zijn blijven staan, waar nu het antwoord gevonden is.

Doch met dit verschil, dat wie gelooft in de Schrift, alsdan eenvoudig zijn beperkte kennis zou erkend hebben, maar zonder daarom in het minst geschokt te worden of tot twijfel over te slaan; terwijl daarentegen de niet-geloovende aanstonds gereed was, om op grond van die moeilijkheden, waarvoor geen oplossing bestond, de betrouwbaarheid van het verhaal te verwerpen.

De drukkerij van Neerbosch heeft een uitnemend werk verricht, door ons publiek eene vertaling aan te bieden van Dr. Arthur T. Piersons werk, getiteld: „*Vele gewisse kenteekenen.*"

Het is een werk in hetzelfde genre als HORACE BUSHNELL. The *Character of Jesus, forbidding his possible classification with men*, New-York. The chantauque press. 1888.

Het gemeenschappelijk karakter van deze en andere Amerikaansche werken is, dat ze zich min of meer op het standpunt der tegenpartij plaatsen, en alsnu uit den Bijbel zelf trachten aan te toonen, dat wie eerlijk en onbevooroordeeld is, zich op zijn ongeloovig standpunt niet tegenover de Heilige Schrift rechtvaardigen kan.

Dit soort studies stelt zich niet aan, als poogde men zich tegen de aanvallen op de Heilige Schrift te verdedigen, maar valt zelf aan. En daarin juist ligt haar ongemeene kracht.

Er wordt geen zwakke apologetiek in gevoerd. De schrijver van zulk een werk is geen bedeesde en verlegen vluchteling voor de vervolgende critiek, maar een man die gelooft, die rijk en vast in zijn geloof staat, en nu zijn aanvallers wel met ernst toespreekt, maar toch ook afwacht met een belaching om de lippen.

Dit nu is practisch. Het maakt indruk. Het toont besef van geestelijke kracht.

Natuurlijk niet alsof de lezing van zulk een boek een onbekeerde ooit van de waarheid der Heilige Schrift zou kunnen overtuigen; maar wel kan het hem doen zien, dat hij er in zijn aanval op de Heilige Schrift slecht afkomt.

Daardoor nu juist bezitten zulke werken het vermogen om een gewenscht tegenwicht in de schaal te werpen bij hen, die door wat ze om zich hooren, zich gerechtigd achten, om met zekere voornaamheid op den Bijbel als een boek vol fabelen neer te zien.

Wie aan het twijfelen sloeg en aarzelen ging, wordt door zulk een werk in zijn conscientie aangegrepen en weer met eerbied voor de Heilige Schrift vervuld.

En juist daarom bewijst het dan ook goeden dienst, om geloovige Christenen, die nog wel gelooven ja, maar met een benepen hart, vrijmoediger en blijmoediger in hun belijden te maken.

Gaarne bevelen we dan ook de lezing van zulke werken aan. Er is veel uit te leeren. Er is frischheid en geloofsmoed aan te ontleenen. Ze doen u goed.

Slechts één ding verwachte men niet van zulk soort arbeid. Ge moet u namelijk nooit inbeelden, dat ze den tegenstander tot zwijgen zullen brengen, of de mystiekethischen tot het eenvoudig geloof van Gods Woord zullen terugleiden.

Het geloof aan de Heilige Schrift is uitsluitend een gewrocht van de werking van den Heiligen Geest. Waar nu dit geloof aan de Heilige Schrift, dat door den Heiligen Geest gewrocht is, aanwezig blijkt, daar behoeft het door niets bevestigd te worden; en waar dit *niet* aanwezig is, zult ge het door geen betoog ooit vestigen.

Vandaar dat wij, na getuigen te zijn geweest van den smadelijken afloop op dit terrein, waarin de apologetische pogingen van de school van Van Oosterzee onder gingen; en van de jammerlijke toegeeflijkheid, waarmee de Ethischen al meer sterkte na sterkte aan de Modernen gewonnen gaven; er nu sinds twaalf jaren op uit waren, om ons buiten al zulke gedingen te houden, en ons Christenvolk terug hebben geleid naar het eenige geloof in de Heilige Schrift, dat onwankelbaar staat, t. w. naar dat geloof, dat in geen enkel opzicht vrucht van studie of redeneering is, maar onafhankelijk van alle studie en alle redeneering, eeniglijk rust op het getuigenis van den Heiligen Geest in het hart van Gods kind.

Natuurlijk niet, alsof we waanden, dat de godgeleerdheid geen verdere taak en geen breedere roeping had; maar omdat dan eerst die verdere taak kan worden opgenomen, als er eerst weer alom in den lande een kring is opgetreden, die sich vrij gevoelt, die zich in zijn geloof aan de Heilige Schrift onverwinlijk weet, en die er niet aan denkt ooit ofte immer zijn geloof weer op te hangen aan den spijker van een historisch critisch betoog of eigen menschelijke redeneering.

KUYPER.

Voor Kootwijk's School.

Ontvangen door Ds. H. W. VAN LOON: van F. te A. *f* 5; door den heer van Eijken *f* 15 van br. W. C. B. *f* 3.10 en door den heer Harmsen te Arnhem *f* 2.50.

Totaal ontvangsten *f* 2223.71½.

Uit de Pers.

Ook de redactie van de *Vrije Kerk* is met ons van oordeel, dat de eerste stap nu zijn moet classicale en synodale saamvergadering, en dat plaatselijke ineensmelting wel kan voorbereid, maar voorts aan den loop der zaken is over te laten.

In het algemeen zullen we ons voorshands nog met eene vereeniging in meerdere vergaderingen moeten tevreden stellen. We kunnen classicaal, provinciaal en synodaal als één groep van kerken samen vergaderen. Maar de vereeniging van twee of drie gemeenten ter zelfder plaats zal men aan de plaatselijke kerkeraden en gemeenten zelve moeten overlaten. Op de eene plaats zal dit gemakkelijker en eerder gaan dan op de andere. In elk geval kan men dit niet dwingen. De ineensmelting en samengroeiing zal op de meeste plaatsen allengs moeten komen.

Wel kan een meerdere vergadering algemeene wenken en bepalingen aanbieden, die de wijze der samensmelting aangeven en daardoor de zaak redelijk aandringen en vergemakkelijken. Maar verder kan een meerdere vergadering ook moeielijk gaan. Zien de plaatselijke gemeenten er het nut van in en laten ze zich meer door het gereformeerde beginsel drijven, dan door allerlei eigenlievende consideraties, dan zal het gemakkelijk genoeg gaan. Nog pas hebben de beide gemeenten onzer Kerk, in den Haag, die dezer dagen zijn meen gesmolten, ons getoond, dat er, als er maar waarlijk een *will* is, zich ook allicht een *weg* laat vinden. Moge dit voorbeeld anderen tot jaloerschheid verwekken.

En over de saamvergadering in classis en synode schrijft zij:

Nu het met ons reglement in orde is moeten de Kerkeraden op de Classis, en deze op de Provinciale Synoden, aandringen dat de vereeniging nu voortgang hebbe. Dan moeten minstens twee Provinciale Synoden het verlangen aan onze Deputaten te kennen geven, dat deze zoo spoedig mogelijk, b.v. in Mei of Juni, een Algemeene Synode te Amsterdam samenroepen.

Hetzelfde kan door de Ned. Geref Kerken geschieden. De afgevaardigden naar deze beide, tegelijkertijd en plaats vergaderde Synoden, behooren van volmacht voorzien te zijn om met de Synode van de andere groep op grond van belijdenis en kerkenorde te onderhandelen: *a.* over de wijze en tijd waarop men van de beide groepen in meerdere vergadering zal samenkomen; *b.* over den gemeenschappelijken naam dien men zal aannemen; *c.* over de wijze waarop men nu de classen zal indeelen; *d.* over de vraag of er al aanstonds eenig overleg inzake de opleiding en examineering der aanstaande Evangeliedienaren kan plaats vinden; *e.* over de vraag: in hoeverre er reeds nu van samenwerking inzake de opleiding, uitzending en salarieering der buitenlandsche zending sprake kan zijn; en *f* of en in hoever we nu reeds kunnen samenwerken inzake onderhouding van predikants-weduwen, weezen en emeriti.

Het laat zich nauwelijks verwachten dat men op de eerstvolgende Synoden met al die punten dadelijk gereed komt.

Wat *a* betreft dan zullen, naar we hopen, de nu eerstvolgende Classicale, Provinciale en Synodale vergaderingen de laatsten zijn, die we elk afzonderlijk houden. De eerstkomende Synoden te Amsterdam, dienen eerst nog elk afzonderlijk te vergaderen. Het ware echter niet ondenkbaar dat ze, alvorens ze Amsterdam verlaten, met elkander als ééne Synode samen kwamen, al ware het alleen maar om de samenvloeiing der twee kerkengroepen zichtbaar te maken. Er zal echter in zulk een geval ook voor zulk een dubbele Synode nog wel heel wat meer te regelen en af te spreken vallen.

Over den naam laat zij zich uit in een geest, die ons vermoeden geheel bevestigt, dat dit vanzelf zal loopen.

In elk geval zal men het er over den *naam* eens moeten worden. De thans geldende naam van één der beide samensmeltende groepen voor het geheel over te nemen zal wel niet gaan. Onze gemeenten willen geen »*Nederduitsche Gereformeerde Kerken (Doleerende)*" heeten. En onze Doleerende broederen zullen misschien met dien van »Christelijke Gereformeerde Kerken" 1) wel geen vrede nemen. Wij voor ons zijn nog van gedachte, op dezelfde gronden als we ten vorigen jare op de Synode te Leeuwarden aanvoerden, dat de naam „*Vereenigde Gereformeerde Kerken*", of anders: »*Gereformeerde Kerken in Nederland*", na vereeniging der beide groepen, het wenschelijkst zou wezen. Overigens houde men wel onder het oog, dat het meer op het wezen der zaak en op het karakter en de trouw der Kerken dan op den naam aankomt.

Ook de houding van Ds. Beuker in geheel deze aangelegenheid verblijdt ons hartelijk.

Want wel blijft hij nog altoos bij zijn oude denkbeeld, dat er in het reglement van 69 zoo'n kwaad niet stak, maar toch laat hij geen enkelen traan, nu het voorgoed stierf.

Integendeel met de koelheid der onverschilligheid laat hij het varen, en heeft daarentegen warme sympathie voor den nieuwen toestand.

Wij voor ons bekennen gaarne te behooren tot de velen, die er dit kwaad niet in zagen en het er nog niet inzien. Wij gelooven nog altijd dat Dr. Kuyper er, zij het ook ter goeder trouw, van allerlei ingezien en ingelegd heeft, dat er nimmer in heeft gelegen. Gelijk hij bij de onderhandelingen met onze Deputaten op de Haagsche Synode, verrast was dat wij Christ. Gereformeerden werkelijk van geen andere eenheid der Kerk wilden weten dan in de Dordtsche Kerkenorde was bedoeld. Wij vielen hem blijkbaar 95 procent meê. Doch gelijk Dr. Kuyper ons gaarne onzen te goeden dunk van het vervallen Reglement vergeeft, zoo vergeven wij hem even gaarne al het vroegere misverstand aangaande dit Reglement en aangaande den aard van ons Kerkverband en ons kerkelijk streven. Al meenen wij beiden dat we dus ver recht hebben gezien en gesproken, dit zal niet schaden als we nu beiden verklaren in leer noch Kerkregeering iets andera te verlangen dan onze gemeenschappelijke belijdenisschriften en Kerkenordening van ons begeeren. Ook wij begeeren, dat we elkaar niet meer verwijten, maar in liefde verdragen, elkaar waardeeren en met elkaar samenwerken zullen. We kunnen elkaar wezenlijk nuttig zijn en van elkaar iets leeren.

Nu de Heere ons thans duidelijk doet zien, dat onze triumfen niet liggen op politiek terrein, zoo laat ons daarom al onze kracht op het kerkelijk godsdienstig, d. i. op het terrein des Evangelies samentrekken. Laat ons de banier van 't Evangelie en der Gereformeerde beginselen op dat Evangelie gegrond, hoog omhoog heffen en ons schouder aan schouder dicht onder deze banier scharen. Er is thans nog veel voor ons Nederlandsche volk te doen. Wel is het ten deele van de Gereformeerde waarheid en beginselen vervreemd en vatbaar om door allerlei naar nieuwigheid zoekende geesten geëxploiteerd te worden. Maar er zit toch hier en daar ook nog Gereformeerd bloed in, al is het niet onvermengd. Er kan nog veel gered worden. Maar dan moeten we ophouden elkander te bestrijden en te doen alsof eigenlijk onze methode van reformatie de eenig ware was. In erkenning en liefdevolle waardeering ligt de kracht der Gereformeerde Kerken onzer dagen.

Zulke woorden van trouw en liefde geven goede hope.

Het Calvinisme in Nederland gaat, zoo we niet inzinken, een schoone toekomst te gemoet.

KUYPER.

---

1) Zie de voorrede van de Staten Generaal voor onze oude Statenbijbels.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

De ondergeteekende brengt ter kennisse van de kerken in de classe Arnhem c.a., dat de collecte voor de proceskosten, over het 2de kwartaal (Jan.—Maart) zal gehouden worden op Zondag 21 Febr. en noodigt alle kerken dezer classe dringend uit, deze, zoo mogelijk, op dienzelfden Zondag te doen plaats hebben, en hem de gecollecteerde gelden toe te zenden.

Na de opgave en het woord van den heer W. Hovy in dit blad van 31 Jan., acht hij het niet noodig hier meer aan toe te voegen, dan de vermaning van Gods Woord, Jac. 4:17.

H. J. HAZELHOFF,
Deput. voor de proceskosten, classe Arnhem c. a.
Doesburg, Gasthuisstr.

Kort verslag van de vergadering der classis Dordrecht, op Donderdag 4 Februari '92.

De vergadering werd geopend door Ds. Sleeswijk Visser, die daarna de korte predikatie hield over Spreuken 21:13.

Vertegenwoordigd waren 15 kerken, door 4 dienaren, 23 ouderlingen en 1 diaken.

Het moderamen bestond uit Ds. Knoll, praeses, Ds. Fernhout, scriba, en br. M. van Trijffel, assessor.

Na de vaststelling van de notulen der voorgaande vergadering, werden de ingekomen stukken gelezen.

Een verzoek om advies van eenige broeders te Spijk, die de reformatie hunner kerk zoeken, wordt doorgezonden naar de deputaten voor nog niet ontkomene kerken, met last om den broederen hulp te verleenen.

Aan een gemeentelid, dat zich beklaagde over de vaststelling eener regeling van de zitplaatsen in het kerkgebouw door den kerkeraad, als behoorende dit z. i. tot de bevoegdheid van het bestuur der Vereeniging »de Kerkelijke Kas", werd geantwoord, dat de kerkeraad in het onderhavige geval, naar 't oordeel der classis, zijne bevoegdheid niet te buiten ging.

Een vraag van denzelfden broeder, of het verhuren van zitplaatsen geacht moet worden in strijd te zijn met Gods Woord, werd in dezen algemeenen vorm niet voor beantwoording door de classis vatbaar geacht.

Een tabel voor kerkvisitatie werd vastgesteld. Uit het rapport der deputaten voor het leiden der onderhandelingen over eene combinatie voor den dienaar des Woords tusschen de kerken van Giessen-Oud- en Giessen-Nieuwkerk, bleek, dat er alle uitzicht bestond op het tot stand komen der combinatie. Tot groote teleurstelling der classis, verklaarde echter de kerkeraad van Giessen-Nieuwkerk staande de vergadering geene combinatie te willen.

Op het voorstel van eene der kerken om te bepalen, hoe klein het aantal ouderlingen moet zijn, om de diakenen tot den kerkeraad te kunnen rekenen, meende de classis niet te mogen ingaan.

Een voorstel om ook voor diakenen, die ter classis gedeputeerd worden, keurstem te geven, werd evenzeer verworpen.

Met het oog op de toekomstige vereeniging met de Chr. Geref. gemeenten, achtte de classis het ongeraden thans stappen te doen tot gemeenschappelijke verzorging van behoeftige ouden van dagen. Om dezelfde reden werd het stichten van een classicaal studiefonds ongewenscht geacht.

Bij het onderzoek naar art. 41 D. K., dat over 't geheel bevredigend mocht heeten, werd voor sommige kerken advies gegeven.

De verschillende deputaten werden gecontinueerd.

De rekening en verantwoording der quaestoren zal, wegens afwezigheid van één hunner in de volgende vergadering gedaan worden.

De eerstvolgende samenkomst zal bijeengeroepen worden te Dordt door de kerk van Alblasserdam.

Na de gewone rondvraag en censuur werd de vergadering met dankzegging gesloten door Ds. Fernhout.

K. FERNHOUT, *Scriba.*

De classis Dordt deputeerde:

Voor kerkvisitatie: Ds. Knoll en Ds. Van Schaik.

Voor classic. Examina: Ds. Sleeswijk Visser en Ds. Fernhout.

Voor nog niet ontkomene kerken: Ds. Knoll en Ds. Fernhout.

Voor noodlijdende kerken: Ds. Sleeswijk Visser.

Quaestoren zijn: Ds. Knoll en G. W. F. Herngreen te Dordt.

Deputaten voor de *Hulpbehoevende Kerken* nemen de vrijheid de aandacht te vestigen op hun verzoek, om de *aanvragen om ondersteuning* voor de hulpbehoevende kerken *vóór 15 dezer* in te zenden aan den laatst ondergeteekende.

De vergadering met Deputaten der Classes op *4 Maart* e. k. zal worden gehouden in de *Kerkekamer der Westerkerk*, van 12 tot 4 ure.

Ds. P. J. W. KLAARHAMER.
W. HOVY,
A. W. VAN BEECK CALKOEN.
Utrecht, 8 Febr. 1892.

Ingevolge vroegere toezegging, maken de gecombineerde classes der Ned. Geref. kerken van Noord-Brabant en Limburg bij deze bekend aan alle belanghebbenden, dat — D. V. — voortaan de opgave van tijd en plaats der classisvergaderingen niet meer geschieden zal in de *Heraut*, maar in de *Zuider Kerkbode*.

Namens genoemde kerken,
J. H. FERINGA,
Praeses.
A. C. VAN DRIMMELEN,
Scriba.
Dordrecht, 9 Febr. 1892.

Vergadering der classis Utrecht—Wyk gehouden te Utrecht op 28 Jan. '92.

Na 't zingen van psalm 74:15 en 20, gaat de praeses Ds. Hoekstra voor in het gebed, waarna bij Ezechiel 37, der vergadering voorleest.

Veertien kerken zijn door 25 keurstemhebbende deputaten vertegenwoordigd.

De heer D. Rekelhoff van Kamerik, die als oefenaar de kerken dienen wil, wordt geëxamineerd en toegelaten.

Verslag van de deputaten voor de noodlijdende kerken. Een aanvrage om ondersteuning door de kerk van Maarssen wordt goedgekeurd.

Tot deputaat voor de hulpbehoevende kerken volgens art. 45 3° van de acta der derde voorloopige synode te 's Gravenhage, wordt benoemd Ds. J. J. Westerbeek van Eerten BJzn.

Ingevolge mededeeling van de classis Leiden aangaande de scheurmakerij van den heer J. van Drunen te Ter Aar, wordt besloten hem niet in dienst des Woords te laten optreden in de kerken dezer slasse.

Het rapport van de kerken van Utrecht en Driebergen, in zake het oprichten van een provinciale inrichting voor ziekenverpleging, wordt aan de orde gesteld, en na discussie de conclusie aangenomen dat de classis na overweging der in het rapport neergelegde denkbeelden en vaststelling der grondbeginselen, aan de diakonie van Utrecht opdrage, overeenkomstig de aangewezen beginselen de verdere regeling tot stand te brengen.

Tot deputaten om deze zaak op de classis Amersfoort te behandelen en de medewerking dier classis te zoeken, worden benoemd de broeders Ds. P. J. W. Klaarhamer en Ds. G. J. Barger.

Ingeval Amersfoort weigeren mocht, zal de conclusie nog niet worden geëffectueerd.

Het door Class. deputaten gegeven ontslag aan Ds. P. J. de Groot, wordt goedgekeurd.

De broeders Ds. Ringnalda en Westerbeek van Eerten worden benoemd tot deputaten inzake het ontslag aan Ds. H. Hoekstra. Ds. G. J. Barger, wordt wegens het vertrek van Ds. Hoekstra, tot class. deputaat benoemd, eveneens Ds. Westerbeek van Eerten, die als zoodanig gecontinueerd wordt.

De rekening van den quaestor over 1891, volgens welke *f* 130 ontvangen en *f* 118,08 uitgegeven is, wordt goedgekeurd.

Wat den vacatuurdienst aangaat zal Ds. Hartwigsen, weldra te Harmelen, de vacante kerken, Kamerik, Montfoort en Lopik als consulent elk een Zondag, tot de e. k. classis dienen.

Ds. G. Ringnalda wordt consulent van Veenendaal.

Overigens blijft de vacatuurdienst gewoon.

Het beroep van Ds. J. Hartwigsen naar de kerk van Harmelen wordt geapprobeerd.

Aan de kerk van Montfoort wordt advies gegeven inzake de genabuurde en nog niet vrijgemaakte kerk van Linschoten, rakende het bijwonen van vergaderingen en het beroepen van een dienaar des Woords.

Over de vraag: welk karakter draagt het proponeeren van theol. candidaten, zullen de broeders Ds. Ringnalda en Westerbeek van Eerten, de volgende vergadering een rapport uitbrengen.

De kerk van Uithoorn zal weer gesteld worden onder het opzicht van de Classis Amsterdam.

Aan de kerk van Vinkeveen wordt advies gegeven aangaande de beroeping van een predikant.

De volgende vergadering zal D. V. gehouden worden terzelfder plaatse, op Vrijdag 22 April '92. Als classikale kerk wordt Harmelen aangewezen.

Na 't zingen van Ps. 72 : 9 sluit broeder G. Davelaar met dankzegging.

Namens de vergadering
J. J. WESTERBEEK VAN EERTEN BJz.,
h. t. scriba.

Buitenland.

De volgende bizonderheden omtrent Spurgeon vonden wij in een Engelsch blad; zij mogen tot aanvulling dienen van hetgeen wij de vorige week omtrent hem meedeelden.

Spurgeon werd geboren in Kelvedon, Essen, in jaar 1834 en was dus 58 jaar toen hij stierf. Sommige zijner voorouders schijnen tot de sekte der Kwakers behoord te hebben doch zijn grootvader en zijn vader waren Congregationalistische predikanten. De jeugdige Spurgeon ging school in Cambridge en was naderhand ondermeester in een seminarium in New market. Ofschoon hij een godsdienstige opvoeding genoten had, bestormde de twijfel dikwijls zijn ziel, terwijl hij gewoon was te zeggen dat hij zijne bekeering middelijk te danken had aan een Methodistisch predikant. Op den jeugdigen leeftijd van 16 jaren werd hij door onderdompeling gedoopt, waarna hij spoedig bekend werd onder den naam van »Boy Preacher" (jongen prediker) en nam kort daarna het beroep aan naar eene kleine Baptische kerk in Waterbeack, Cambridgeshire. Maar zijn roem was reeds tot Londen doorgedrongen en in 1853, toen hij nauwelijks 19 jaar oud was, beriep men hem naar New Parkstreet Chapel, Southwark, welke kerk toen in kwijnenden toestand verkeerde. Na drie maanden kon het gebouw de menigte diejsamen stroomde om den begaafden jongen man te hooren, niet meer bevatten. Men gebruikte toen Exeter Hall, doch dit bleek ook te klein en hoewel de eerste kerk zeer vergroot was in dien tijd, bleek zij toch ongeschikt, waarom men de ruime muziekzaal in Surreygardens huurde en hierheen kwam Zondag na Zondag de menigte uit alle standen en alle deelen van Londen. In een der avondgodsdienstoefeningen veroorzaakte een loos alarm van brand een verschrikkelijke paniek, zeven personen werden doodgedrongen en velen gewond. Geruimen tijd was Spurgeon door dit voorval geschokt.

Er was sprake van, dat Spurgeon een rondreizend prediker zou worden, maar zijn gemeente besloot een ruim gebouw op een geschikte plaats voor hem te bouwen. Gedurende den bouw begaf hij zich in het huwelijk en reisde daarna het land door.

Overal waar hij preekte, was de helft der collecten voor zijn Tabernakel, zoodat, toen het gebouw gereed was, er niet de minste schuld meer op drukte.

Zeer spoedig kwam het uit dat Spurgeon een ijverig leeraar en een menschenvriend was, die ook zijn gemeente wist te bezielen. Van uit het »Pastors College" werden honderden predikers ook naar de koloniën gezonden na door Dr. Rogers te zijn opgeleid. Eerst bedroegen de uitgaven voor dit college ƒ 48.000, maar door Spurgeon's arbeid kreeg deze instelling zulk een wasdom dat daarvoor tegenwoordig ƒ 120 000 's jaats noodig zijn. Een rijke dame gaf ƒ 240.000 aan de stichting van een weeshuis, waarin Spurgeon aanleiding vond om zijn »Stockwell orphanage" te stichten, waar een groot aantal kinderen een godsdienstige opvoeding ontvingen. Ook liet de leeraar huizen bouwen voor de armste en deerniswaardigste leden zijner gemeente. Zijn echtgenoote stond aan het hoofd van een groot colportagegenootschap, dat zijn vertakkingen kreeg over het geheele land.

In 1855 begonnen Spurgeon's uitgevers, de heeren Passmore en Alabaster zijn preeken uit te geven. Zij vormen thans 37 deelen; er werden geregeld elke week 30,000 exemplaren van gedrukt. Van sommige preeken werden er 100,000 exemplaren verspreid; zijn schat van David werd in duizenden exemplaren verkocht en vormen 7 groote deelen. Deze arbeid verrichtte Spurgeon in 25 jaren. Van zijn »Praatjes van Jan Ploeger" werden 370,000 exemplaren verkocht. Van zijn »Jan Ploeger's Almanak," een stuiver kostende, gingen jaarlijks een 80,000 exemplaren de wereld in. Nooit is van eenig arbeider in den Wijngaard des Heeren zooveel ter perse geweest. Zijn preek over Baptismal Regineration werd oorzaak dat hij geen deel meer uitmaakte van de Evangelische Alliantie en was tevens de aanleiding van zijn breken met de Laag-Kerkelijke partij, welke hij beschuldigde dat zij leeringen beleed, die zij zelve niet geloofde.

Bij gelegenheid van zijn zilveren feest werd hem een som van ƒ 72,000 present gegeven, welk geld hij gebruikte voor armhuizen en andere Christelijke inrichtingen, die van zijn gemeente uitgingen; en toen men hem later een som van ƒ 60 000 aanbood en er uitdrukkelijk bijvoegde, dat dit een gift was voor hem persoonlijk, nam hij slechts een zeer klein deel voor zich zelven; de rest werd voor Christelijke doeleinden gebruikt.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

OOSTERSCH BROOD.

II.

Als er haast bij het werk is dan wordt, zooals gij begrijpt, het Oostersch brood ook wel eens niet gegist. Zulk brood is dan het ongezuurde of ongehevelde brood, waar wij in de Bijbel vaak van lezen en dat ook b. v. op het Paaschfeest werd gebruikt als aanduiding van den haast waarmee Israel uit Egypte trok. Zoo lezen we ook hoe de tooveres te Endor, toen zij Saul wilde dwingen toch wat te eten, »zich haastte en zij nam meel en kneedde het en bakte daar ongezuurde koeken van."

Het deeg, dat uit fijn meel bestond, werd gemaakt tot koeken, waarbij gij echter niet moet denken aan wat wij »koek" noemen. Zulke koeken bakte Sara voor de drie mannen die bij Abraham kwamen; van het meer grove meel maakte men de eigenlijke brooden Deze hadden echter nooit het fatsoen van onze lange brooden, maar 't waren bollen of wel een soort van pannekoeken, gelijk de Joden nog op Paschen eten. Gij begrijpt nu ook wel dat men zulk brood heel goed breken kon. Bij onze tarwebrooden zou dat moeilijker gaan. Gij kunt zulk brood nog zien in het museum van oudheden te Leiden; maar natuurlijk is het zeer oudbakken.

Wat nu betreft het bakken van dat brood, dat gaat ook gansch anders dan hier. Dat komt omdat velen het zelf doen en niet hun brood bij den bakker halen. De Joden hadden echter bakkers, gelijk we uit den Bijbel weten en in het Oosten vindt men zulke nog. Evenals wij met de pannekoeken doen, zoo bakte men de koeken soms op een ijzeren plaat, die stond op gloeiende kolen of in de heete asch. Soms ook werd de klomp deeg op een rooster op het vuur gelegd. Evenwel was dat niet het zoogenaamde geroost koorn, waar we van lezen. Want dat was eenvoudig koren, nog niet geheel rijp, dat in de felle zon werd gedroogd en dan zoo opgegeten, gelijk wij wel met gedroogde vruchten doen.

Kindelijk heeft men ook ovens, zooals reeds oudtijds, gelijk we zien uit Ex. 8 : 3. De ovens stonden vroeger niet op maar in den grond. Zij werden gloeiend gestookt gelijk bij ons en dan het deeg er in gedaan om gaar te worden.

Turf is het Oosten onbekend en steenkool ook. Men stookt, als men 't heeft, hout. Doch dat is soms schaarsch en dan gebruikt men gedroogd gras, stoppels, ook houtskool. ja, als 't niet anders kan, mest van dieren. In de woestijn, waar geen hout- of turfverkoopers wonen, is soms niets anders tot brandstof te vinden, ten einde het brood te kunnen bereiden. Ook de Joden deden dit soms. Aan den smaak van het brood hinderde het niet.

Op deze wijs nu wordt het gewone brood en ook allerlei gebak bereid, want van dit laatste had men al vroeg verstand. Denk maar aan den droom van den bakker uit de geschiedenis van Jozef. Toch betwijfel ik zeer of dat Oostersche brood ons smaken zou; ook wordt het gauw droog en hard. Maar *ons* brood smaakt ook weer velen vreemdelingen niet. En 't is in dat opzicht: »'s lands wijs, 's lands eer."

Gelijk ge reeds merkt is het maken van brood in 't Oosten niet zoo makkelijk. Het fijne brood heeft zelfs zulk zwaar deeg, dat het althans met de handen onmogelijk is te kneden. Vandaar dat men het oudtijds met de voeten deed gelijk nog niet lang geleden ook bij ons wel geschiedde en hier en daar misschien nu nog. In 't Oosten echter niet meer.

In sommige streken wordt een soort brood gemaakt dat ons bepaald geheel niet smaken zou. Er wordt volstrekt geen gist in gedaan. Men vermengt het meel eenvoudig met water, een beetje zout, en — als men 't heeft — een weinig olie. Zoo ontstaat een stijf deeg. Daarvan nu maakt men bollen of wel platte koeken. Deze worden dan geroost op heete asch of wel op zeer heet gemaakte steenen. Op die manier is men natuurlijk gauw klaar en de maag wordt ook spoedig gevuld. Want het is een zware kost, waar een goede teug water niet ondienstig bij is. Ge moet echter weten dat men zulk brood bakt in de woestijn, en dan is het te begrijpen. Want daar ontbreekt bijna alles; dikwijls zelfs het noodige water.

AAN VRAGERS.

Op een vraag die de verklaring betreft van Jeremia 36 vs. 22, zullen we maar kortelijk iets van heel den tekst zeggen.

We lezen daar: De koning nu zat in het winterhuis in de negende maand; en er was een vuur voor zijn aangezicht op den haard aangestoken.

Koning Jojakim zat in het winterhuis. De Oostersche koningen hadden dikwijls op onderscheiden plaatsen huizen voor de verschillende jaargetijden. Het eene paleis was geschikt voor den zomer; het andere voor den winter; het eene zekerlijk ruimer en frisscher en het andere enger en warmer. Wij lezen in Amos 3 : 25: »En Ik zal het winterhuis met het zomerhuis slaan."

De negende maand was die van het kerkelijk jaar; bij de Hebreen genoemd Chisleu en overeenkomende gedeeltelijk met onze maand November en gedeeltelijk met December.

Dat er een vuur op den haard voor het aangezicht des konings was, moet men zoo verstaan: De Hebreen hadden geen kachels of fornuizen zooals wij thans in onze huizen hebben. Zij hadden veelal op een plaats in het midden van de kamer een metalen vuurpot, waarin zij hout brandden. Daar het in 't Oosten niet zoo koud is als bij ons, was dat voldoende. Schoorsteenen kenden de oude volken niet; dus de Joden evenmin. Men zegt dat zij in die vuurpotten een soort kool branden, denkelijk om van den rook geen last te hebben.

CORRESPONDENTIE.

J. W. B. K. te U. We zullen gaarne binnenkort antwoorden, doch dan in een afzonderlijk schrijven. Daaruit zal u dan tevens duidelijk worden waarom een antwoord in deze rubriek zelf niet wel is te geven.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Ned. Geref. Kerken.

TOEGELATEN TOT DE EVANGELIEBEDIENING: Door de classis van Noord Brabant en Limburg, A. L. Ruijs, cand. aan de V. U.

DRIETAL: Scheveningen, W. J. de Haas, Chr. Geref. pred. te Hattem, J. C. v. Schelven te Dieren en T. H. Woudstra te Maassluis.

TWEETAL: Schoonrewoerd, W. F. A. Winckel te Oudewater en J. Osinga te Gouda.

BEROEPEN: Broek op Langendijk, D. Bakker te Apeldoorn. — Wons c. a. (2de maal), H. J. Reuijl te Amstelveen. — Oudshoorn, A. T. v. Dijken, cand. aan de V. U. — Scheveningen, W. J. de Haas te Hattem.

BEDANKT: Charlois, J. Hania te Oosterbierum.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

BEROEPEN: Nieuw Buinen, W. Bartels te Roden en Een. — Sneek (2de maal), J. H. Landwehr te Monster.

AANGENOMEN: Sneek, J. H. Landwehr te Monster.

BEDANKT: Wirdum, T. Rispens, te Hijum c. a.

Synodale Genootschapskerk.

BEROEPEN: Heere en Leende, W. G. van Doorne te St. Michielsgestel. — Niekerk en Vliedorp, Jellema te Frieschcloo. — Groot-Ammers, A. J. van Wijngaarden te Mijdrecht. Emst (G.) A. L. Th. van der Ven, cand. te Leiden. — Woudenberg en Buiksloot, J. Visser, cand. te Buiksloot. — Oud- en Nieuw-Gastel, N. Caro te Zoelmond. — Someren W. F. M. Molijn te Beets.

AANGENOMEN: Gouda, J. W. Berkelbach van der Sprenkel te Breda. — Woudenberg, J. Visser, cand. te Buiksloot. — Wolvega, F. C. A. Pantekoek te 's Heerenberg. — Peize, G. Th. Gerritsen te Middelbert.

BEDANKT: Tjerkgaast c. a., H. van den Bijtel te Lutten. — IJtens en Hennaard, J. Rijnenberg te Ternaard. — Kats (N.-Beveland), A. N. Knottnerus te 's Gravenpolder. — Babilonienbroek, P. Bokma te Hien c. a. — Schraard, C. F. S. Rutgers te Koudum. — Ter Kapelle c. a., W. J. Pijzel te Muiderberg. — Hierden, K. Bouthoorn te Dirksland. — Steenwijk, D. J. van Dalfsen te Scherpenzeel (Geld.) — Leeuwen, L. H. F. A. Faure te Rheden.

Advertentiën.

Commanditaire Vennootschap.

In eene sinds eenige jaren gevestigde en welkeklante **Fabriekszaak** in een zeer courant en winstgevend artikel, kan geplaatst worden een **COMMANDITAIR VENNOOT**, met een kapitaal van minstens ƒ **10,000**, tegen een **vaste rente** van **5 pCt.** met 1/4 **aandeel** in de **werkelijke winst**, waarvoor eenig schrijfwerk moet worden verricht. Na verloop van tijd bestaat de gelegenheid om op nader overeen te komen voorwaarden zich **geheel te associeeren**. Alleen zij komen in aanmerking, die **persoonlijk** met steller dezes over bovengenoemde zaak willen onderhandelen. Men adresseere zich onder lett. Z., aan den Kantoorboekh. BLIKMAN & SARTORIUS, Rokin 17, *Amsterdam.*

Vroeger f 9.90 nu f 5.90.

WORP, De melodiën der Psalmen, Lof- en Bedezangen, goed gebonden in geheel linnen band, wordt, zoolang de voorraad strekt, franco per post verzonden, na ontvangst van postwissel, door A. FISSCHER, Boekhandel, Elisabethstraat 3, *Utrecht.*

Slechts 5 Ex. voorhanden.

SPOED !!!

H. E. GRAVEMEIJER, Leesboek over de Gereformeerde Geloofsleer. Gebonden in 1/2 marocco lederen banden, in 3 deelen, voor de eerste aanvragers verkrijgbaar tegen den uiterst geringen prijs van ƒ **11.50**!! Bij GEBR. HUGE, Uitgevers, *Rotterdam.*

Te Koop:

Voor ƒ 12.50 in plaats van ƒ 21.87 1/2 franco thuis, **De Psalmen Davids**, door **C. H. SPURGEON.** In afleveringen, onopengesneden. Te bevragen bij J. Th. LEMCKERT, Boekh. te *Loosduinen.*

Breebaart's
ORGELHANDEL.
Specialiteit
in
HUIS- en KERKORGELS.
Damrak 23, Amsterdam.

Verschenen bij A. FERNHOUT:

GECOMBINEERDE LIJST
VAN DE
Nederd. en Christ. Gereformeerde Kerken
IN
NEDERLAND.
SAMENGESTELD DOOR
Jb. VAN OVERSTEEG.

Aan deze lijst is toegevoegd een stuk van de hand van
Ds. N. A. DE GAAY FORTMAN,
GETITELD:
HET JAAR 1660 IN UTRECHT,
en een stuk van
Dr. C. C. SCHOT Czn.,
GETITELD:
KERKELIJKE BEPALINGEN,
tezamen 56 pagina's à ƒ 0.20.

Op ontvangst van postzegels wordt het boekje *franco* toegezonden.

Orgelhandel.
P. VAN LEEUWEN & ZOON,
Warmoesstraat 73, Amsterdam.
RUIME KEUZE in prijzen van ƒ 65, ƒ 85, ƒ 100 etc.

MEYLINK & PIERON,
Rozengracht 10--12, Amsterdam.
Fabrikanten van Ledikanten
voor **Gestichten, Pensionnats** enz., in alle vormen.
EENIG ADRES van
Gestampte Ledikanten.
P. S. Gestampte Ledikanten zijn plaatijzeren Ledikanten waarin paneelen geperst zijn, waardoor het lastige kraken, plaatijzeren Ledikanten eigen, geheel weggenomen is en het aanzien aanmerkelijk verfraaid wordt.

BELEEFD VERZOEK.

Wilt s. v. pl. ontbieden de **PRIJSCOURANT** van Groente-, Bloem- en Landbouwzaden van **D. TURKENBURG**, te **Bodegraven**; toezending gratis en franco.

Meer dan duizend soorten van zaden van de beste kwaliteit, zijn steeds in voorraad.

Elke levering, ook voor kleinen tuin, geschiedt geheel franco.

Bij **J. A. WORMSER**, te **Amsterdam** verscheen:

De wetenschap van den logos
REDE bij de overdracht van het rectoraat der Vrije Universiteit te Amsterdam, op 20 October 1891,
DOOR
Dr. J. WOLTJER.
Prijs f 0.70.

Vrije Universiteit.

Zooals bekend is, wordt de algemeene Leden-vergadering der Vereeniging voor Hooger Onderwijs elk jaar gehouden na het sluiten der academische lessen in den zomer, en is aan Directeuren overgelaten telken jare de plaats te bepalen, waar die zal gehouden worden, mits daarbij zoo veel mogelijk lettende op den wensch der leden en op een zoodanige schikking, dat de vergaderingen beurtelings in de onderscheidene deelen des lands plaats hebben. Waren wij dus ten vorigen jare te Rotterdam vergaderd — thans ligt een plaats in het Noorden des lands aan de beurt, en zoo werd *Groningen* daartoe als de meest gewenschte gekozen, in de hoop, dat men in die stad ons zal kunnen ontvangen. Zeer koesteren wij den stillen wensch, dat nog velen uit die provincie zich voor dien tijd als leden en begunstigers zullen aangeven, niet alleen om toegang tot die vergadering te hebben, doch vooral ook om des beginsels wille. Elke bijdrage is welkom, zoodat ook de man van kleine middelen niet behoeft terug te blijven. Deze jaarlijksche bijeenkomsten mochten zich tot hiertoe in toenemende belangstelling verheugen, en ik vertrouw dan ook, dat dit jaar zulks niet minder zal zijn. Mocht het ons eens gegeven worden den grond te leggen tot de stichting der zoo zeer gewenschte medische faculteit. De openbaring der treurige toestanden in de neutrale krankzinnigengestichten, gepaard met de opmerkelijke beweging op het gebied der Christelijke verpleging der kranken en krankzinnigen, wijzen ons als het ware op betere tijden, die de Heere met ons land vóór heeft.

Ook in dit opzicht is het Schriftwoord waarachtig, dat de Heere zal opstaan en zich ontfermen, en de bestemde tijd om zijn Zion genadig te zijn, gekomen is, nu zijn knechten medelijden hebben met haar gruis (Psalm 102.) God geeft geen ontwaking der conscientie, of Hij wil ook het gebed om verbetering der toestanden verhooren. Nu de kerk van Christus begint in te zien, dat de verzorging harer kranken en lijdenden te lang in de handen harer tegenstanders is overgelaten, terwijl het haar dure taak geweest was; — nu zij tot den Heere begint te roepen niet alleen, maar zelve toont ernstig te willen, dat hierin verbetering kome, nu is er goede hope, dat de Heere ook de wegen en middelen geven zal om er toe te komen. En onder die middelen neemt m. i. een zeer voorname plaats in, een school der wetenschap, waar onze toekomstige artsen onderwezen worden naar de beginselen van Gods Woord.

Het is een voorrecht hier te mogen melden, dat de heer A. L. Ruys, omtrent wien onlangs kon bericht worden, dat hij het candidaatsexamen in de theologie had afgelegd, nu door de classis Noord-Brabant en Limburg tot de Evangeliebediening is toegelaten, De Heere geve dat deze broeder in dit »treffelijk werk" tot een rijken zegen moge zijn!

W. HOVY.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan contributiën: door den heer Johs. de Jongh te Haarlem ƒ 174.20, van den kerkeraad der Ned. Ger. kerk ƒ 25, samen ƒ 199.20; van den heer H. v. Hensbergen ƒ 2.50; door den heer J. Schipper te Oud Loosdrecht ƒ 24.50; door den heer K. Coster te Hesselingen ƒ 34.50; door den heer A. H. van Lonkhuijzen te Wageningen ƒ 38; door den heer P. Human Jr. te Melissant ƒ 56.50; door den heer W. Lensink te Arnhem 2e st. ƒ 100; door den heer H. Bijkerk Rz. te Steenwijk ƒ 44.50; door den heer T. de Jong te Scharnegoutum ƒ 25; van den kerkeraad der Chr. Ger. kerk te Almkerk ƒ 10; **aan collecten:** van de Ned. Ger. kerk te Steenwijk ƒ 11.60 1/2; van idem te Rockanje ƒ 3.45; van idem te Zegwaart c. a. (halve collecte) ƒ 9.41; van idem te Wageningen ƒ 10.68 en nagift van v. O. ƒ 1, samen ƒ 11 68; van de Geref Jongel.vereen. te Breukelen ƒ 6.35 1/2; **aan schenkingen:** van de dames S. te Zutfen ƒ 7; door den heer Johs. de Jongh te Haarlem, namens den heer de Waal Malefijt, van N. N. ƒ 2.50.

Voor de Medische faculteit:

Door Ds. W. A. Vrolijk Jr. een strijdpenning van H. W. de N. ƒ 10.

Voor het Studiefonds:

Bij Prof. Dr. A. H. de Hartog ingekomen: Door den heer H. Bijkerk Rz. te Steenwijk, verzameld door het laten lezen van leerredenen »Uit de Diepte" door Gez. Collee te Oldemarkt ƒ 3.52 1/2; door het laten lezen van de *Heraut* ƒ 1, samen ƒ 4.52 1/2; door den heer A. H. van Lonkhuizen te Wageningen. van de Stuiversvereeniging ƒ 13; door den heer C. Coster te Hesselingen, van H. V. te S. ƒ 1.50; van W. G. M. te R. ƒ 5; door den heer H. C. v. d. B. van de Halvestuiversvereen. te Hilversum ƒ 22.50.

S. J. SEEFAT, *penningmeester Hilversum.*

Bij **J. A. WORMSER, te Amsterdam, verscheen**

Mozaïsch en Romeinsch Recht.

Eene vergelijkende Rechtsstudie.
REDE,
gehouden bij de overdracht van het Rectoraat der Vrije Universiteit,
den 20sten October 1890,
DOOR
Mr. D. P. D. FABIUS,
Hoogleeraar in de faculteit van rechtsgeleerdheid
Prijs ƒ 1.10.

P. VAN EIJK,
FIRMA JOHANNES KRAMER & Co.,
Dam 15--17, Amsterdam.

Koopen en verkoopen EFFECTEN, vreemde COUPONS enz. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIËN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO met rentevergoeding van 1/2 pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Uitgaven van J. A. WORMSER, te Amsterdam.

WERKEN van Dr. A. KUYPER.

Het werk van den Heiligen Geest.
Deel I. **Voor de kerk in haar geheel;** Deel II en III. **Voor de enkele personen.** In fraaien stempelband ƒ **8.90**; ingenaaid ƒ **7.50.**
Afzonderlijke deelen zijn niet verkrijgbaar.

Dagen van Goede Boodschap.
I. In den Kerstnacht. II. De Paaschmorgen. III. Op den Pinksterdag. IV. Oud- en Nieuwjaar.
Prijs van de geheele serie in vier fraaie stempelbanden ƒ **5.60**; in vier deelen ingenaaid ƒ **3.60.** Elk deel is op zichzelf compleet en verkrijgbaar, geb. à ƒ **1.75**, ing. à ƒ **1.20.**

Gomer voor den Sabbath.
Meditatiën over en voor den Sabbath. Prijs ƒ **1.90**; in stempelband ƒ **2.40.**

Uit het Woord. Bijbelstudiën.
Eerste serie, deel II. Tweede serie, deelen I, II, III. Prijs per deel ƒ **3.40.** Gebonden ƒ **3.90.** Deel I en II van de Eerste Serie zijn uitverkocht.

De drie Formulieren van Eenigheid,
voor kerkelijk en huiselijk gebruik, benevens het **Kort Begrip der Christelijke Religie**, uitgegeven door de Predikanten C. A. RENIER en B. VAN SCHELVEN. *Zevende Vijfduizend.* Prijs gecartonneerd ƒ **0.40**; 25 ex. ƒ **9.50**; 50 ex. ƒ **18.—.** In rood linnen stembelband ƒ **0.90.** Dezelfde uitgave met wit papier voor handteekeningen ƒ **1.25.**

De Vleeschwording des Woords.
Prijs ƒ **1.90.** Gebonden ƒ **2.40.**

De twaalf Patriarchen.
Bijbelsche Karakterstudiën. Prijs net ingebonden ƒ **1.—**, ingenaaid ƒ **0.75.**

Het Calvinisme,
oorsprong en waarborg onzer Constitutioneele vrijheden ƒ **0.90.**

Het Calvinisme en de Kunst.
REDE bij de overdracht van het Rectoraat der **Vrije Universiteit**, op 20 October 1888. Prijs ƒ **0.90.**

Tractaat
van de Reformatie der Kerken.
Aan de zonen der Reformatie hier te lande aangeboden op Luthers vierde eeuwfeest.
Prijs ƒ 2.50.

„Sion door recht verlost."
TIJDREDE. Prijs ƒ **0.50.**

Tweeërlei Vaderland.
Prijs ƒ **0.50.**

Niet de Vrijheidsboom,
MAAR HET KRUIS.
TOESPRAAK ter opening van de **Tiende Deputatenvergadering**, in het Eeuwjaar der Fransche Revolutie. Prijs ƒ **0.40.**

Eer is teer.
Tegen Mr. W. H. DE BEAUFORT'S *Gidsartikel*: **„De Deputatenvergadering".** Prijs ƒ **0.90**

„Onnauwkeurig"?
Aan »*Het Vaderland*", in zake Mr. W. H. DE BEAUFORT'S **Verweerschrift.** Prijs ƒ **0.90.**

Scolastica.
Het geheim van echte studie. 2de druk. Prijs ƒ **0.40.**

Handenarbeid.
Overdruk (*ter verspreiding*) uit »De Standaard". Prijs ƒ **0.15**; 25 ex. ƒ **3.—**; 50 ex. ƒ **5.—**; 100 ex. ƒ **8.—.**

„Is er aan de publieke Universiteit ten onzent plaats voor eene Faculteit der Theologie?"
REFERAAT voor de meeting, gehouden ter gelegenheid van de tiende jaarvergadering der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag, door
Prijs ƒ 0.60.

Separatie en Doleantie,
(72 pagina's groot 8°.) **Prijs ƒ 0.50.**

Tractaat van den Sabbath.
Historische dogmatische studie,
Prijs ƒ 1.60. Gebonden ƒ 2.10.

GEDRUKT BIJ DE KON. NED. STOOMDRUKKERIJ, WARMOESSTRAAT 106 AMSTERDAM.